

Historia: wymagania edukacyjne i kryteria oceniania

Wiadomości i umiejętności uczniów na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym

Lp.	Wykaz czynności opanowanych przez uczniów	PW
1.	potrafi prawidłowo dobrać materiał faktograficzny	P
2.	potrafi umieszczać wydarzenia i zjawiska historyczne w czasie i przestrzeni	P
3.	potrafi dostrzec związki przyczynowo –skutkowe wydarzeń historycznych	P
4.	potrafi dokonywać analizy tekstu źródłowego	P
5.	potrafi odróżniać fakty historyczne od opinii i komentarzy	PP
6.	potrafi sprawnie posługiwać się mapą historyczną	P
7.	potrafi samodzielnie pracować z podręcznikiem	P
8.	potrafi korzystać ze słowników historycznych	P
9.	potrafi udzielać krótkich wypowiedzi na temat czytanego tekstu	P
10.	potrafi płynnie i swobodnie wypowiadać się	P
11.	potrafi przedstawić na forum klasy efekty swojej samodzielnej pracy w formie ustnej lub referatu	PP
12.	potrafi uczestniczyć w dyskusji i stara się prezentować własne zdanie	PP
13.	samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę poprzez czytanie książek i artykułów o tematyce historycznej	PP
14.	potrafi dokonywać analizy i syntezy wydarzeń historycznych	PP
15.	potrafi wysuwać samodzielne wnioski i dokonywać oceny zjawisk, faktów i postaci	PP
16.	uczestniczy w konkursach historycznych	PP
17.	potrafi posługiwać się następującymi terminami i pojęciami historycznymi: prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne, rewolucja neolityczna (agrarna), homo sapiens, teoria ewolucji, Mezopotamia, Babilonia, pismo klinowe, Sumerowie, zikkurat, pismo obrazkowe (hieroglificzne), piramidy, mumifikacja, papirus, kamień z Rosetty, Fenicjanie, kolonizacja fenicka, Świątynia Salomona, judaizm, monoteizm, hinduizm, buddyzm, konfucjanizm, polis, wielka kolonizacja, kolonia, metropolia, Hellada, demokracja, oligarchia, ostracyzm, demagog, tyrania, wychowanie spartańskie, spartiata, helota, hoplita, falanga, triera, epoka hellenistyczna, filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie, monarchia, republika, dyktator, konsul, plebejusz, patrycjusz, senat, legion, imperium, sprzymierzeńcy, kolonia, prowincja, niewolnictwo, powstanie Spartakusa, pryncypat, cesarstwo, Imperium Romanum, romanizacja, prawo rzymskie, chrześcijaństwo, chrystianizacja, gmina, biskup, herezja, dominat, edykt mediolański, barbarzyńcy, Hunowie, Germanowie, wędrówka ludów, edykt Teodozjusza, Bizancjum, Agia Sophia, Arabowie, islam, muzułmanizm, meczet, koran, Mahomet, Allah, Frankowie, maiordomus, prawo salickie,	P

marchia, hrabstwo, trivium, quadrivium, traktat w Verdun, Normanowie (Wikingowie), I Rzesza, Węgry, stan społeczny, społeczeństwo stanowe, feudalizm, wasal, senior, herb, Słowianie, Ruś Kijowska, kultura łużycka, Biskupin, ród, plemię, Piastowie, Polanie, drużyna, gród, chrzest Polski, wyprawa misyjna, męczeństwo, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, powstanie ludowe, rozbięcie dzielnicowe, testament Krzywoustego (ustawa sukcesyjna), zasada senioratu, zasada pryncypatu, wielka schizma wschodnia, katolicyzm, prawosławie, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat, rekonkwista, krucjata, krucjata ludowa (chłopska), Mongołowie (Tatarzy), dwupółwka, trójpółwka, ratusz, cech, patrycjat, pospółstwo, Hanza, zakon, klasztor, niewola awiniońska, czarna śmierć, wojna stuletnia, Imperium Osmańskie, husytyzm, romanizm, gotyk, prawo niemieckie, lokacja, Marchia Brandenburska, Krzyżacy, przywilej koszycki, unia w Krewie, przywilej czerwiński, przywilej jedlneński, Wielka Wojna, I pokój toruński, sobór w Konstancji, Związek Pruski, II pokój toruński, ołtarz Wita Stwosza, karawela, Ameryka, Aztekowie, Majowie, konkwistador, manufaktura, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, mecenat, humanizm, odrodzenie, teoria heliocentryczna, renesans, reformacja, luteranizm, protestanci, kalwinizm, kontreformacja, inkwizycja, janczarzy, hołd pruski, dominium Maris Baltici, przywilej piotrkowski, sejm walny, konstytucja Nihil Novi, demokracja szlachecka, wolna elekcja, magnateria, ruch egzekucyjny, konfederacja warszawska, unia brzeska, unia realna (lubelska), sejm elekcyjny, artykuły henrykowskie, pacta conventa, piechota wybraniecka, Inflanty, rozejm w Jamie Zapolskim, kaplica zygmuntońska, attyka, rewolucja angielska, defenestracja praska, wojna trzydziestoletnia, pokój westfalski, Stany Generalne, absolutyzm, barok, husaria, dymitriady, kozacy, Tatarzy, jasyr, wyprawa cecorska, powstanie chmielnickiego, potop szwedzki, traktaty welawsko-bydgoskie, pokój oliwski, liberum veto, rokosz Lubomirskiego, pokój w Buczaczu, wyprawa wiedeńska, sarmatyzm, rewolucja agrarna, maszyna parowa, liberalizm gospodarczy, oświecenie, trójpodział władzy, absolutyzm oświecony, wielka wojna północna, wielka rewolucja francuska, Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela, jakobini, sejm niemy, konfederacja barska, sejm rozbiorowy, Komisja Edukacji Narodowej, obiady czwartkowe, Sejm Wielki (Czteroletni), Konstytucja 3-go Maja, konfederacja targowicka, wojna w obronie Konstytucji 3-go Maja, powstanie kościuszkowskie, kodeks Napoleona, Legiony Polskie we Włoszech, Księstwo Warszawskie, Wielka Armia, wyprawa moskiewska Napoleona, bitwa narodów, sto dni Napoleona, kongres wiedeński, Święte Przymierze, industrializacja, proletariat, urbanizacja, konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, komunizm, ruch robotniczy, Wiosna Ludów, Królestwo Polskie (tzw. Kongresówka), Wielkie Księstwo Poznańskie, Rzeczpospolita Krakowska, spiszek

	<p>Wysockiego, noc listopadowa, statut organiczny, Wielka Emigracja, Hotel Lambert, Towarzystwo Demokratyczne Polskie, rabacja galicyjska, powstanie krakowskie, romantyzm, mesjanizm, pozytywizm, panslawizm, wojna krymska, odwilż posewastopolska, depesza emska, komuna paryska, zjednoczenie Niemiec, system dwupartyjny, izolacjonizm, wojna secesyjna, kolonializm, imperializm, nagroda Nobla, demokratyzacja, nacjonalizm, pozytywizm, branka, powstanie styczniowe, uwłaszczenie, Kraj Nadwiślański, rusyfikacja, lojalizm, kulturkampf, rugi pruskie, Komisja Kolonizacyjna, germanizacja, autonomia galicyjska, praca organiczna, ruch narodowy, ruch ludowy, rewolucja 1905 roku, Młoda Polska, trójprzymierze, trójporozumienie, kocioł bałkański, zamach w Sarajewie, wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna, rewolucja lutowa, rewolucja październikowa, bolszewicy, traktat brzeski, wojna domowa w Rosji, rozejm w Compiègne, I Kompania Kadrowa, Legiony Polskie, Błękitna Armia, manifest dwóch cesarzy (akt 5 listopada), Rada Regencyjna, 14 punktów Wilsona, łąd wersalski, traktat wersalski, Nowa Ekonomiczna Polityka, stalinizm, wielki głód, GUŁag, łagier, kolektywizacja, wielki kryzys, czarny czwartek, Nowy Ład, faszyzm, nazizm, Mein Kampf, NSDAP, militaryzacja, anchluss, konferencja monachijska, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie, Zaolzie, orłęta lwowskie, linia Curzona, cud nad Wisłą, Litwa Środkowa, konstytucja marcowa, przewrót majowy, autorytaryzm, sanacja, konstytucja kwietniowa, reformy Grabskiego, wojna celna, Centralny Okręg Przemysłowy, traktat w Rapallo, traktat w Locarno, układ Ribbentrop-Mołotow</p>	
18.	<p>potrafi posługiwać się następującymi terminami i pojęciami historycznymi: neandertalczyk, żyzny półksiężyc, Babilonia, Asyria, brama Isztar, sztandar z Ur, Egipt Dolny, Egipt Górny, katarakta, Dolina Królów, tabliczki z Ugarytu, wieki ciemne, cywilizacja minojska (kreteńska), cywilizacja kreteńska, zgromadzenie ludowe, rada 500, strateg, efor, geruzja, Związek Morski, diadoch, epikureizm, stoicyzm, pretor, cenzor, trybun ludowy, zgromadzenie ludowe, pyrrusowe zwycięstwo, obóz rzymski, triumwirat, pax romana, limes, wał Hadriana, szlak bursztynowy, tetrarchia, ikonoklazm, dżihad, sunnityzm, szyityzm, kalifat, Państwo Kościelne, uniwersalizm, renesans karoliński, minuskuła karolińska, Przemysłodzi, Rurykowicze, monarchia patrymonialna, dagome iudex, pallatium, rotunda, drzwi gnieźnieńskie, Łużyce, pokój w Budziszynie, monopole książęce (regalia), reforma gregoriańska, symonia, nepotyzm, kongregacja kluniacka, reforma kluniacka, synod w Clermont, krucjata dziecięca, biblia pauperum, immunitet, zasadzka, sołtys, wójt, łan, wolnizna, zjazd w Wyszehradzie, proces inowrocławski, proces warszawski, Akademia Krakowska, uczta u Wierzyńka, traktat w Tordesillas, Eldorado, dualizm gospodarczy, makiawelizm, pokój w Augsburgu, purytanizm, sobór trydencki, hugenoci, edykt nantejski, jezuici, Liga Święta,</p>	PP

	<p>Wielka Armada, zjazd wiedeński, wojna kokosza, wojsko kwarciane, bracia polscy, interrex, sejm konwokacyjny, Armia Nowego Wzoru, Deklaracja Praw (Bill of Rights), merkantylizm, kompanie handlowe, rokoko, rokosz Zebrzydowski, wojna o ujście Wisły, lisowczycy, wojna smoleńska, ataman, sicz, Chortyca, porohy, czajka, ugoda zborowska, rzeź na Batohu, ugoda perejaśławska, unia w Hadziaczu, rozejm w Andruszowie, Okopy Świętej Trójcy, pokój w Karłowicach, pokój Grzymułtowski, sankcja pragmatyczna, józefinizm, wojna siedmioletnia, bostońskie picie herbaty, Deklaracja Niepodległości USA, burżuazja, wielki terror, dyktatoriat, konfederacja warszawska, konfederacja sandomierska, konfederacja tarnogrodzka, Familia, republikanci, Collegium Nobilium, Szkoła Rycerska, czarna procesja, uniwersał połaniecki, panorama raławicka, rzeź Pragi, zamach 18-go brumaire`a, konsulat, koalicja antyfrancuska, blokada kontynentalna, bitwa trzech cesarzy, Związek Reński, traktat w Tylży, risorgimento, karbonariusze, dekabryści, rewolucja lipcowa, ziemie zabrane, Zagłębie Staropolskie, Kanał Augustowski, Towarzystwo Patriotyczne, abolicjonizm, emancypacja, realizm, impresjonizm, historyzm, secesja, biali, czerwoni, Czeka, Mitteleuropa, hiszpanka, Polska Organizacja Wojskowa, Komitet Narodowy Polski, Legion Puławski, bajończycy, mały traktat wersalski, etatyzm, marsz na Rzym, noc długich noży, noc kryształowa, eugenika, pakt antykominternowski, Legion Condor, proces brzeski, obóz w Berezie Kartuskiej</p>	
19.	rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych	P
20.	opisuje rodzaje źródeł historycznych wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne, wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych, wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi	PP
21.	wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza), wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i> , przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	P
22.	wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka, wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej, przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina, opisuje etapy ewolucji człowieka, wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu	PP
23.	wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat), wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki, rozpoznaje pismo klinowe, wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej, wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw, wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii, – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej	P
24.	wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia, wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego oraz Sargona Wielkiego, opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii,	PP

	<p>wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II oraz Assurbanipala, w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny postania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii, porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii, wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa, za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów, opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji, wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii, wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej, wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu</p>	
25.	<p>wskazuje na mapie Egipt i Nil, wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej, rozpoznaje pismo hieroglificzne, rozpoznaje piramidy egipskie, opisuje warunki naturalne Egiptu, opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu, wymienia główne cechy religii egipskiej, rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej, wyjaśnia okoliczności powstania piramid</p>	P
26.	<p>za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu, opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu, wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej, wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską, w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu, wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu, wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II oraz Echnatona, w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego, porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu, wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu, wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich</p>	PP
27.	<p>wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji, wymienia główne założenia monoteizmu, rozpoznaje pismo fenickie wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej, wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej, wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan</p>	P
28.	<p>za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela, wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej, wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego, ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności, wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości</p>	PP
29.	<p>wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki, rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin, wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin, rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne</p>	P
30.	<p>wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin, wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu, opisuje główne</p>	PP

	etapy dziejów starożytnych Indii i Chin, wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin	
31.	wskazuje na mapie teren Grecji, wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady, wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> , opisuje warunki naturalne Grecji, wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji, wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej, wymienia główne cechy religii greckiej, wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej	P
32.	rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej, opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej, opisuje struktury społeczne <i>polis</i> , opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej, porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką, wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów, w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej, wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji	PP
33.	wskazuje na mapie Ateny, prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa, wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach, wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten, opisuje strukturę społeczną Aten, rozpoznaje plan antycznych Aten	P
34.	opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa, opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach, wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa oraz Peryklesa, wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej, w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską, w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa	PP
35.	wskazuje na mapie Spartę wymienia główne organy władzy w Sparcie, wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty, opisuje strukturę społeczną Sparty wymienia etapy życia spartiaty	P
36.	opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie, opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego, opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty, wyjaśnia rolę Likurga w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty, porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty	PP
37.	wskazuje na mapie Persję, umiejscawia w czasie wojny perskiej, rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego, wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina)	P
38.	za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską, wyjaśnia genezę wojen perskich, wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków, wymienia skutki wojen grecko-perskich, opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich, wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa i Temistoklesa, wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania	PP

	Związku Morskiego, w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy	
39.	lokalizuje na mapie Macedonię i Persję, lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego, wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Issos, Gaugamela)	P
40.	wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej, wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii, za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego, wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej, wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego, opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego, wyjaśnia rolę Demostenesa, wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego, w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego, wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego	PP
41.	rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji wyjaśnia rolę Homera, wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków	P
42.	wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona i Arystotelesa, opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii), opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji, opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu, wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Pitagorasa, Herodota i Tukidydesa, wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji	PP
43.	wskazuje na mapie Italię i Rzym, lokalizuje w czasie powstanie Rzymu, wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu, opisuje strukturę społeczną Rzymu, rozpoznaje plan antycznego Rzymu	P
44.	opisuje legendę o powstaniu Rzymu, opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie, opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie, wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii, wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie, porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku	PP
45.	rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę, opisuje strukturę legionu rzymskiego, wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)	P
46.	za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską, wyjaśnia genezę wojen punickich, wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian, wymienia skutki podbojów rzymskich, opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich, wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala i Scypiona	PP

	Afrykańskiego, w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego	
47.	wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej, lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta	P
48.	opisuje powstanie Spartakusa, wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum), opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie, wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza i Kleopatry VII, w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie, w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta	PP
49.	wskazuje na mapie Imperium Rzymskie, rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	P
50.	za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa, opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa, wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej, opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa, w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji, w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego	PP
51.	rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu wymienia cechy prawa rzymskiego, wymienia cechy architektury rzymskiej	P
52.	wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego, wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej, przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyncerona, Owidiusza, Wergiliusza i Horacego, wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego, wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej	PP
53.	umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa, rozpoznaje symbole chrześcijańskie, wymienia główne cechy chrześcijaństwa, wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej, wyjaśnia symbole chrześcijaństwa	P
54.	wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa, za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa, przedstawia działalność św. Piotra i Pawła, opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim, wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa, w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów	PP
55.	prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego, prawidłowo umiejscawia w czasie upadek imperium zachodniorzymskiego, wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego, wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie, przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego	P
56.	wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego, za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego, wyjaśnia znaczenie postaci Dioklecjana,	PP

	Konstantyna Wielkiego, w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego, porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie, w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego	
57.	prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego, rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego, wymienia cechy sztuki bizantyjskiej, wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego, rozpoznaje plan Konstantynopola	P
58.	opisuje ustrój polityczny Cesarstwa Bizantyjskiego, wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego, za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego, opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego, w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy	PP
59.	prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu, rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej	P
60.	wymienia główne założenia religii islamskiej, wymienia etapy rozwoju religii islamskiej wyjaśnia genezę powstania islamu, za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu, przedstawia działalność Mahometa opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego, wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu, wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów, w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów, wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej	PP
61.	wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie, opisuje cechy ustrojowe państw germańskich, lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków, lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego, wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina Krótkiego	P
62.	za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa Franków, opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków, w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków	PP
63.	lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego, opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów, wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego, wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków	P
64.	za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego, opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów, w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy	PP
65.	lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun, za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów, lokalizuje w	P

	czasie i przestrzeni imperium Ottonów, wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy	
66.	opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy, za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy, w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy, porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów	PP
67.	opisuje elementy drabiny feudalnej, rozpoznaje rycerza i opisuje jego uzbrojenie, charakteryzuje życie codzienne rycerzy, wymienia cechy kultury rycerskiej	P
68.	opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego, w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego	PP
69.	prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich, opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich	P
70.	za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich, wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian, wyjaśnia rolę: Cyryla i Metodego oraz Włodzimierza Wielkiego, w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich	PP
71.	opisuje cechy kultury łużyckiej, wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich, opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności, wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich	P
72.	w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu	PP
73.	lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan, wymienia osiągnięcia Mieszka I, wymienia przyczyny chrystianizacji Polski, wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy, za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów	P
74.	wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski, opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I, w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów	PP
75.	lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego, wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego, wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego, wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha i Bolesława Chrobrego, wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego, lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią	P
76.	za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów, wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską, opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej, opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego, wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III i Henryka II, w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego, zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy	PP
77.	umiejscawia w czasie koronację Mieszka II, wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II, wymienia	P

	główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela, wyjaśnia znaczenie postaci Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela	
78.	za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w., wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów, wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma i Masława, w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów	PP
79.	umiejscawia w czasie koronację Bolesława Szczodrego, wymienia główne osiągnięcia Bolesława Szczodrego, wymienia przyczyny upadku Bolesława Szczodrego, wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława, wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego, lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami	P
80.	wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesław Śmiałego, wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Szczodrego z biskupem Stanisławem, w szerokim aspekcie przedstawia przyczyny upadku Bolesława Szczodrego, wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana, za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego, wyjaśnia znaczenie postaci Galla Anonima, w szerokim aspekcie ocenia postać Bolesława Krzywoustego	PP
81.	wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego, umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego, opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce, wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego	P
82.	za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce, wyjaśnia w szerokim aspekcie proces rozbicia dzielnicowego w Polsce	PP
83.	lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę, wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu, wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem, wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę, wyjaśnia znaczenie postaci Grzegorza VII i Henryka IV, wymienia cele polityki Grzegorza VII	P
84.	w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej, wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej, w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę, w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę, wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III	PP
85.	wymienia przyczyny i skutki krucjat, lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie, lokalizuje w czasie okres krucjat, wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat	P
86.	za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat, wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców, opisuje losy zakonów rycerskich w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat, wyjaśnia znaczenie postaci: Urban II, Fryderyk Barbarossa i Saladyn, w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat	PP

	dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy	
87.	lokalizuje na mapie imperium mongolskie, rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego, wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich, wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie, lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą	P
88.	wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana, wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej, za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej, w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej, wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo, w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata	PP
89.	rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego, wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w., wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza, wyjaśnia rolę cechów i gildii, wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy	P
90.	wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pięiężnej, wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich, za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi, wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa, opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu, w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w., w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy	PP
91.	wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów), wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw	P
92.	wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych, wyjaśnia założenia ideowe albigensów, wyjaśnia znaczenie postaci św. Franciszka i św. Dominika, opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w., wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu, wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej, wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji, w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy	PP
93.	prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni: niewolę awiniońską, czarną śmierć, wojnę stuletnią i upadek Konstantynopola, wyjaśnia przyczyny i skutki niewoli awiniońskiej kościoła, wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy, wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej, wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego	P
94.	za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów, wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej, wymienia główne założenia ideologii husyckiej, opisuje przebieg	PP

	i skutki wojen husyckich, wyjaśnia rolę Joanny d'Arc, Jana Husa, w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy, w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich, w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego	
95.	rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim, rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej, za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki, wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej, wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej	P
96.	opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej, prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta), wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne, opisuje system edukacyjny w średniowieczu, wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza, wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy, wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej, w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy, wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza	PP
97.	rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim, wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich, lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski, lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą, wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę, wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski, wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego, opisuje proces lokowania wsi i miast, wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast	P
98.	wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski, wyjaśnia znaczenie postaci: Leszek Biały, Henryk Brodaty, Henryk Pobożny, wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w., w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski	PP
99.	prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka, wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka, wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka, wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich, wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka, wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami, lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami	P
100.	za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski, wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II, lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich, wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych, ocenia rolę panowania	PP

	Przemyslidów w Polsce, wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski, w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich, w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka, zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy	
101.	prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego, rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego, wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego, wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego, wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego, lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej	P
102.	za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego, wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego, w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego, wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego, wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego, zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy	PP
103.	prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie, rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów, wymienia założenia przywileju koszyckiego, wymienia założenia unii w Krewie, wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach, lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach i unię w Krewie, wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej, wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów, wyjaśnia rolę postaci Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Jagiełły i Witolda,	P
104.	wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego, lokuje w czasie unię w Horodle, wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej, opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej, porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej, ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski, wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagielle, wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski, w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej, zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy	PP
105.	wskazuje na mapie Żmudź – wymienia przyczyny wojny z zakonem, prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką, za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej, wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej	P
106.	za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem, wyjaśnia rolę postaci Władysława Jagiełły i Ulricha von Jungingena, opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły, wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski, wyjaśnia	PP

	znaczenie postaci Pawła Włodkowica, w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski, zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy	
107.	wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną, lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną, wymienia przyczyny wojny 13-letniej, prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią, wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny 13-letniej	P
108.	w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską, w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski, wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski, wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie 13-letniej, za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka, w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej	PP
109.	rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza, rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce, za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki, wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce, wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce,	P
110.	opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce, opisuje system szkolnictwa w Polsce, wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem i Jana Długosza, wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce, opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie, w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski, wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce	PP
111.	charakteryzuje przyczyny i przebieg wypraw odkrywczych, opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII w.,	P
112.	wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na społeczeństwo, gospodarkę i kulturę Europy oraz obszarów pozaeuropejskich	PP
113.	wyjaśnia główne prądy ideowe epoki odrodzenia, rozpoznaje dokonania twórców renesansowych w dziedzinie kultury, charakteryzuje sztukę renesansową.	P
114.	wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując jej główne nurty i postaci, wyjaśnia rolę soboru trydenckiego i opisuje różne aspekty reformy Kościoła katolickiego	P
115.	opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w.	PP

116.	wyjaśnia przyczyny i przebieg najważniejszych konfliktów europejskich w XVI wieku, charakteryzuje gospodarkę krajów europejskich i różnice gospodarcze pomiędzy poszczególnymi częściami kontynentu, potrafi przedstawić etapy ekspansji w ciągu XVI wieku	P
117.	opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje jego stosunki z sąsiadami w XVI w., charakteryzuje strukturę demograficzną, wyznaniową i gospodarczą państwa polsko-litewskiego, potrafi wskazać najważniejsze wydarzenia polityczne, traktaty pokojowe, opisuje konsekwencje unii realnej w Lublinie	P
118.	potrafi wymienić najważniejszych wodzów polsko-litewskich i wskazać bitwy, w których dowodzili	PP
119.	charakteryzuje ustrój Rzeczypospolitej po zmianach z ostatniego ćwierćwiecza XVI wieku, wskazuje na przyczyny osłabienia władzy królewskiej	P
120.	zna ciąg przyczynowo-skutkowy rywalizacji polsko-moskiewskiej o Inflanty za panowania Stefana Batorego, opisuje przebieg wypraw moskiewskich, potrafi wymienić najważniejsze postacie polskiej polityki	P
121.	wymienia przedstawicieli polskiego renesansu i ich dzieła, rozpoznaje najważniejsze zabytki polskiej sztuki renesansowej	P
122.	potrafi wymienić przyczyny rewolucji angielskiej, ocenia skutki społeczne i polityczne rewolucji angielskiej, wskazuje na jej międzynarodowe uwarunkowania	P
123.	potrafi wymienić przyczyny wojny trzydziestoletniej, ocenia konsekwencje pokoju westfalskiego	P
124.	charakteryzuje poszczególne etapy wojny trzydziestoletniej wymieniając najważniejsze bitwy i dowódców wojskowych	PP
125.	charakteryzuje cechy absolutyzmu francuskiego w XVII wieku, wymienia reformy wewnętrzne we Francji w XVII wieku oraz charakteryzuje politykę zagraniczną władców francuskich	P
126.	wyjaśnia główne prądy ideowe epoki baroku, rozpoznaje dokonania twórców barokowych w dziedzinie kultury, charakteryzuje sztukę baroku, rozpoznaje najważniejsze zabytki europejskie okresu baroku.	P
127.	wymienia najważniejsze wydarzenia okresu panowania Zygmunta III Wazy, zna przebieg wojen polsko-szwedzkich, polsko-moskiewskich, zna postaci dowódców polsko-litewskich i wskazuje bitwy, w których dowodzili	P
128.	ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Zygmunta III Wazy	PP
129.	wymienia najważniejsze wydarzenia okresu panowania Władysława IV	PP
130.	zna przebieg wojen polsko-tureckich, polsko-moskiewskich za panowania Władysława IV, zna postaci dowódców polsko-litewskich i wskazuje bitwy, w których dowodzili	PP

131.	wymienia najważniejsze wydarzenia okresu panowania Jana Kazimierza, zna przebieg wojen polsko-szwedzkich, polsko-moskiewskich, polsko-kozackich; zna postaci dowódców polsko-litewskich i wskazuje bitwy, w których dowodzili	P
132.	wymienia najważniejsze wydarzenia okresu panowania Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Jana III Sobieskiego, zna przebieg wojen polsko-szwedzkich, polsko-moskiewskich, polsko-kozackich; zna postaci dowódców polsko-litewskich i wskazuje bitwy, w których dowodzili	P
133.	wymienia przedstawicieli polskiego baroku i ich dzieła, rozpoznaje najważniejsze zabytki polskiej sztuki barokowej, potrafi wyjaśnić na czym polegał nurt sarmatyzmu	P
134.	charakteryzuje postęp techniczny i przemiany kapitalistyczne w Europie Zachodniej, zna najważniejszych naukowców i potrafi wymienić ich wynalazki	P
135.	wyjaśnia główne prądy ideowe epoki oświecenia, rozpoznaje dokonania twórców oświeceniowych w dziedzinie kultury, charakteryzuje sztukę klasycystyczną	P
136.	charakteryzuje przemiany wewnętrzne i potrafi opisać ekspansję terytorialną Rosji, Prus i Austrii w pierwszej połowie XVIII wieku	P
137.	wyjaśnia genezę i charakteryzuje następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość, przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.	P
138.	wymienia najważniejszych dowódców i bitwy wojny o niepodległość USA, charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle założeń konstytucji amerykańskiej, ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej	PP
139.	wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki rewolucji francuskiej, ocenia znaczenie rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej, opisuje przebieg konfliktów militarnych Francji w krajami sąsiednimi	P
140.	opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich, charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej, wskazując przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego.	P
141.	charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej, wskazując przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego, przedstawia reformy z pierwszych lat panowania Stanisława Augusta, wyjaśnia przyczyny i przedstawia zasięg terytorialny pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej, rozpoznaje dokonania przedstawicieli polskiego oświecenia w dziedzinie kultury, omawia rolę instytucji oświeceniowych, wyjaśnia okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego i przedstawia jego reformy, ze szczególnym uwzględnieniem postanowień Konstytucji 3 maja, wyjaśnia wpływ konfederacji targowickiej na wybuch wojny z Rosją, opisuje zasięg terytorialny drugiego rozbioru Rzeczypospolitej.	P

142.	rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze zabytki architektury i sztuki doby oświecenia w Polsce, wymienia najważniejszych polityków polskich końca XVIII wieku,	PP
143.	charakteryzuje przebieg powstania kościuszkowskiego, z uwzględnieniem roli jego przywódców, opisuje zasięg terytorialny trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej, przedstawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.	P
144.	charakteryzuje walkę Francji o dominację w Europie, przedstawia sukcesy i porażki wewnętrznej polityki Napoleona, przedstawia przykłady zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona, z uwzględnieniem Legionów Polskich we Włoszech, charakteryzuje genezę, ustrój i dzieje Księstwa Warszawskiego, przedstawia przebieg i skutki wyprawy na Moskwę w 1812 roku, potrafi podać przyczyny klęski Francji napoleońskiej.	P
145.	ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy.	PP
146.	wskazuje cele kongresu wiedeńskiego, wymienia jego postanowienia oraz ocenia ład wprowadzony w Europie w wyniku jego postanowień.	P
147.	wymienia najważniejsze organizacje spiskowe w Europie, w I połowie XIX wieku, a także charakteryzuje ich cele. Omawia najważniejsze wydarzenia w Europie w/w okresie, które przyczyniły się do podważenia ładu wiedeńskiego.	P
148.	wymienia i charakteryzuje gospodarcze i społeczne aspekty rewolucji przemysłowej.	P
149.	wymienia najważniejsze wynalazki okresu rewolucji przemysłowej.	PP
150.	wymienia i charakteryzuje najważniejsze idee i prądy polityczne w Europie, w I połowie XIX wieku.	P
151.	charakteryzuje przyczyny i skutki Wiosny Ludów w krajach europejskich.	P
152.	omawia przebieg wydarzeń Wiosny Ludów w krajach europejskich.	PP
153.	charakteryzuje tzw. ład wiedeński na ziemiach polskich.	P
154.	dokonuje dokładnej charakteryzacji ustroju, gospodarki Królestwa Polskiego.	P
155.	wymienia najważniejsze wydarzenia polityczne do jakich doszło w Królestwie Polskim, w latach 1815-1830.	PP
156.	przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, omawia jego przebieg oraz ocenia jego skutki.	P
157.	wyjaśnia czym była Wielka Emigracja, wymienia jej najważniejszych przedstawicieli.	P
158.	wymienia najważniejsze ugrupowania polityczne Wielkiej Emigracji i charakteryzuje ich program polityczny.	PP

159.	omawia kulturę i sztukę polskiego romantyzmu, wymienia jego przedstawicieli i ich dzieła.	P
160.	przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny krymskiej, charakteryzuje uwarunkowania procesu zjednoczenia Włoch.	P
161.	charakteryzuje uwarunkowania procesu zjednoczenia Niemiec.	P
162.	omawia sytuację polityczno-społeczną w USA w połowie XIX wieku, potrafi wymienić przyczyny i skutki wojny secesyjnej.	P
163.	wymienia przyczyny, przebieg i skutki ekspansji kolonialnej mocarstw europejskich.	P
164.	omawia postęp technologiczny okresu 2 połowy XIX wieku, wymienia najważniejsze wynalazki i ich twórców.	P
165.	wymienia i charakteryzuje najważniejsze ideologie okresu 2 połowy XIX wieku i ich przedstawicieli.	P
166.	charakteryzuje okres pozytywizmu i wymienia jego przedstawicieli oraz ich dzieła.	P
167.	wymienia przyczyny i skutki, przedstawia przebieg powstania styczniowego.	P
168.	omawia sytuację w zaborze rosyjskim w okresie po powstaniu styczniowym, charakteryzuje aspekty rusyfikacji.	P
169.	omawia sytuację w zaborze pruskim i austriackim w 2 połowie XIX wieku.	P
170.	charakteryzuje gospodarkę i stosunki społeczno-polityczne ziem polskich w 2 połowie XIX wieku.	P
171.	wymienia najważniejsze ruchy polityczne działające na ziemiach polskich w 2 połowie XIX wieku, charakteryzuje programy polityczne oraz wymienia działaczy politycznych.	P
172.	omawia polskie osiągnięcia kulturalne okresu 2 połowy XIX wieku, wymienia ludzi kultury i ich dzieła.	P
173.	omawia sytuację polityczną w Europie i na świecie przed wybuchem I wojny światowej.	P
174.	wymienia przyczyny i skutki I wojny światowej.	P
175.	omawia przebieg działań wojennych w I wojnie światowej, potrafi wskazać miejsca najważniejszych bitew na mapie ściennej.	PP
176.	wymienia przyczyny rewolucji rosyjskich i ich skutki. Wymienia najważniejszych polityków okresu rewolucji i wojny domowej w Rosji.	P
177.	omawia sytuację Polaków w okresie I wojny światowej, charakteryzuje najważniejsze postawy polityczne, wymienia polskie formacje wojskowe okresu konfliktu i ich dowódców.	P
178.	charakteryzuje międzynarodowe uwarunkowania polityczne sytuacji Polaków w okresie I wojny światowej.	P
179.	potrafi charakteryzować tzw. ład wersalski, wymienia jego skutki.	P

180.	charakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w ZSRR lat 20 i 30 XX wieku.	P
181.	wyjaśnia przyczyny, które doprowadziły do wielkiego kryzysu, charakteryzuje jego skutki.	P
182.	charakteryzuje ideologie faszystów i nazistów. Omawia sytuację społeczno-polityczną we Włoszech i Niemczech w latach 20 i 30 XX wieku.	P
183.	omawia przemiany społeczne w okresie międzywojennym, wskazuje na najważniejsze osiągnięcia kulturalne i technologiczne.	P
184.	wymienia najważniejsze konflikty na świecie w latach 30 XX wieku, charakteryzuje wydarzenia, które przyczyniły się do wybuchu II wojny światowej.	P
185.	omawia ciąg wydarzeń, który spowodował odzyskanie przez Polskę niepodległości.	P
186.	wymienia najważniejsze ośrodki formowania się władzy polskiej i wymienia związanych z nimi polityków.	PP
187.	przedstawia przebieg walk o granice odrodzonej Polski w latach 1918-1921. Wymienia dowódców i polityków związanych z tymi wydarzeniami.	P
188.	ocenia efekty walk i starań politycznych o ukształtowanie granic niepodległej Polski.	PP
189.	charakteryzuje okres rządów parlamentarnych w Polsce, w latach 1918-1926.	P
190.	wymienia najważniejsze polskie partie polityczne, ich przedstawicieli, charakteryzuje ich programy polityczne.	PP
191.	wymienia przyczyny i skutki zamachu majowego. Omawia najważniejsze wydarzenia polityczne w Polsce okresu 1926-1939.	P
192.	charakteryzuje strukturę społeczną i gospodarkę Polski okresu międzywojennego. Wymienia najważniejsze inwestycje gospodarcze okresu międzywojnia i potrafi zlokalizować je na mapie ściennej.	P
193.	wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalno-naukowe w Polsce okresu międzywojennego. Wymienia twórców i ich dzieła.	P
194.	charakteryzuje kierunki i koncepcje rozwoju polskiej polityki zagranicznej okresu międzywojennego.	P

Formy pracy ucznia podlegające ocenie:

- aktywność (praca z podręcznikiem i atlasem, praca w grupach) – waga 1
- przygotowanie referatów przez uczniów – waga 1
- prowadzenie przez uczniów zeszytów – waga 1
- zadania domowe – waga 1
- przeczytanie książki historycznej z listy nieobowiązkowych lektur przygotowanej przez nauczyciela i udzielenie odpowiedzi ustnej z treści zawartych w książce – waga 2
- udział uczniów w pozaszkolnych konkursach z wiedzy historycznej – waga 4
- udział uczniów w szkolnych konkursach z wiedzy historycznej – waga 3
- reprezentowanie szkoły w pocście sztandarowym – waga 2

Sposoby kontroli wiadomości:

- sprawdziany i testy po zakończeniu omawiania danego działu materiału – waga 3
- poprawa sprawdzianu lub testu – waga 4
- kartkówki z dwóch ostatnich lekcji – waga 2
- pytanie uczniów z bieżącego materiału (dwie ostatnie lekcje) – waga 2

Sposób konstruowania sprawdzianów:

- w sprawdzianie lub teście ma znaleźć się 60% zadań lub pytań z poziomu P, 40% z poziomu PP

Kryteria oceniania prac pisemnych i odpowiedzi ustnych:

Prace pisemne:

- Niedostateczny – otrzymuje uczeń, który uzyskał 0 –29 % punktów za odpowiedzi w pracach pisemnych
- Dopuszczający – otrzymuje uczeń, który uzyskał 30 – 44 % punktów za odpowiedzi w pracach pisemnych

- Dostateczny – otrzymuje uczeń, który uzyskał 45 – 64 % punktów za odpowiedzi w pracach pisemnych
- Dobry – otrzymuje uczeń, który uzyskał 65 – 79 % punktów za odpowiedzi w pracach pisemnych
- Bardzo dobry – otrzymuje uczeń, który uzyskał 80 – 94 % punktów za odpowiedzi w pracach pisemnych
- Celujący – otrzymuje uczeń, który uzyskał 95 – 100 % punktów za odpowiedzi w pracach pisemnych

Odpowiedzi ustne:

- Niedostateczny – otrzymuje uczeń, który nie wykazał się wiedzą i umiejętnościami z poziomu podstawowego nawet przy pomocy nauczyciela.
- Dopuszczający – otrzymuje uczeń, który potrzebuje pomocy nauczyciela, by wykazać się wiedzą i umiejętnościami z poziomu podstawowego.
- Dostateczny – otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności z poziomu podstawowego.
- Dobry – otrzymuje uczeń, który swoją wiedzą i umiejętnościami wykracza poza poziom podstawowy.
- Bardzo dobry – otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności z poziomu podstawowego i ponadpodstawowego.
- Celujący – otrzymuje uczeń, który swoją wiedzą i umiejętnościami wykracza poza wymagania z poziomu podstawowego i ponadpodstawowego.

KRYTERIA WYSTAWIANIA OCENY ŚRÓDROCZNEJ I KOŃCOWOROCZNEJ.

- Nauczyciel jest zobowiązany na miesiąc przed klasyfikacyjnym posiedzeniem Rady Pedagogicznej do:
  - a) pisemnego poinformowania wychowawców klas o przewidywanych rocznych ocenach klasyfikacyjnych (wpisania proponowanych ocen do dziennika elektronicznego),

b) ustnego poinformowania uczniów o przewidywanych dla nich rocznych ocenach klasyfikacyjnych oraz o warunkach i trybie uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej;

- Przy wystawianiu oceny śródrocznej i końcoworocznej nauczyciel bierze pod uwagę średnią ważoną:

- średnia ocena poniżej 1,74 = niedostateczny,

- średnia ocen pomiędzy 1,75 - 2,74 = dopuszczający,

- średnia ocen pomiędzy 2,75 - 3,74 = dostateczny,

- średnia ocen pomiędzy 3,75 - 4,74 = dobry,

- średnia ocen pomiędzy 4,75 - 5,50 = bardzo dobry,

- średnia ocen pomiędzy 5,50 - 6,00 = celujący

- Średnia ważona stanowi podstawowy wskaźnik przy wystawianiu oceny śródrocznej i końcoworocznej, lecz nie jest jej jedyną częścią składową. Nauczyciel może ją w uzasadnionych przypadkach podwyższyć (jeśli sprawdziany pisemne zostały poprawione na ocenę wyższą lub uczeń wykazał się różnorodnymi formami aktywności jak np. udział w konkursach i olimpiadach, wycieczkach przedmiotowych, uroczystościach szkolnych i pozaszkolnych o charakterze patriotyczno - historycznym) lub obniżyć ocenę (jeśli uczeń opuszczał zapowiedziane sprawdziany i nie podejmował prób ich napisania w terminach dodatkowych, nie podejmował próby poprawy ocen niedostatecznych, jego frekwencja na zajęciach lekcyjnych wyniosła poniżej 75%) sugerowaną przez średnią ważoną. Ostateczna decyzja należy do nauczyciela.

- Przy wystawianiu oceny końcoworocznej nauczyciel bierze pod uwagę oceny z I i II okresu, w/w uwarunkowania, a także poziom rozwoju ucznia i jego wkład pracy w zestawieniu z jego zdolnościami i możliwościami.

- Uczeń, który w wyniku klasyfikacji śródrocznej otrzymał ocenę niedostateczną zobowiązany jest do zaliczenia materiału programowego w terminie wyznaczonym przez nauczyciela. Zaliczenie materiału odbywa się w formie pisemnej.

- Niezaliczenie materiału z I okresu jest podstawą do otrzymania niedostatecznej oceny końcoworocznej.

- Uczeń, który otrzymał ocenę niedostateczną na koniec roku szkolnego jest zobowiązany do odebrania od nauczyciela zagadnień do egzaminu poprawkowego w ciągu 7 dni od daty konferencji klasyfikacyjnej.

Uzyskanie wyższej niż przewidziana roczna ocena klasyfikacyjna:

Uczeń lub jego rodzice/prawni opiekunowie mają prawo wystąpić do nauczyciela o podwyższenie o jeden stopień proponowanej oceny końcoworocznej z historii w terminie nie dłuższym niż 2 dni robocze od otrzymania informacji o przewidywanej dla ucznia ocenie. Chęć podwyższenia oceny uczeń lub jego rodzice/opiekunowie prawni powinni wyrazić w formie pisemnej, na piśmie skierowanym do nauczyciela historii.

Uczeń może podwyższyć sobie ocenę końcoworoczną roczną z historii o jeden stopień od tej, jaką uzyskał w normalnym trybie jej wystawiania jeżeli:

1) w terminie ustalonym przez nauczyciela (nie później niż dwa tygodnie przed klasyfikacją):

- poprawi sprawdzian, z którego uzyskał ocenę znacznie zaniżającą średnią jego ocen
- udzieli odpowiedzi ustnej lub pisemnej z zakresu materiału zaproponowanego przez nauczyciela

2) w trakcie okresu:

- poprawi ocenę z odpowiedzi ustnej lub kartkówki
- jego frekwencja na zajęciach będzie wynosiła nie mniej niż 75%

W przypadku niespełnienia przez ucznia warunków w/w, bądź też nieprzystąpienia ucznia do zaplanowanych form sprawdzania wiedzy i umiejętności w wyznaczonym terminie z przyczyn nieusprawiedliwionych, traci on prawo do ubiegania się o podwyższenie oceny.

Stopień trudności zadań musi odpowiadać wymaganiom edukacyjnym na ocenę, o którą ubiega się uczeń.

Zasady ogólne:

- uczniowie mają prawo do jednego nieprzygotowania w okresie
- uczeń ma obowiązek poprawić sprawdzian, z którego otrzymał ocenę niedostateczną